

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4
фор., на по године 2 фор.За АУСТРО-УГАРСКУ ВОС-
НУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 фор., на по год. 3 фор.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., у злату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштом
упутницом непосредно админи-
страцији „Гласа Црногорца“ на
Цетиње, или отправитиштва по-
штом на коју драго пошту, а
коме је паричије, г. Перу Ража-
дановићу, к. п. агенту у Котор,
Дописи се шаљу уреднишћу.
Рукописи се не враћају.За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цифа-
ра по 2 новчића за први пут, а
за сваки даљи пут по 1 новчић.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Њ. Краљ. В. Књаз Данило отпутовао преко Бара у Рим, да присуствује тужној свечаности, коју цијела Италија приређује у Риму на дан мученичке смрти блаженопочившег Краља Умберта У пратњи Његовог Краљевског Височаштва налази се г. Лазар Мијунковић.

— Г. Лермонтов, секретар царско-руске легације, повратио се прошле недјеље са допушта, са својом госпођом.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 13 јула.

Појава Великог Књаза Александра Михајловића у посјетама на Балканским обалама Црнога мора чини велики утисак у политичком свијету. Они, који су се до јучер не само у пријатном сну љуљункали, него и балканским народима често поручивали, да је Русија обратила своје погледе на далеки Исток, и да се ближњи већ у њу не узда, наравно да се сада иједне, напротив пријатељи балканских народа са задовољством прате ту појаву.

Петроградско „Н. Време“ обратило је пажњу на та два различита правца органа јавног мишљења, па овако пише: „Аустријска штампа, а на челу јој „Н. С. Преса“, као што је и требало очекивати, пролијева крокодилске сузе над жалосном судбином Бугарске. Аустријско-јевројски орган уз еуксинаградски састанак спомиње и финансијску помоћ, коју је руска влада пружила зајмом од 8 милиона рубаља за исплату јулских процената на спољашњи дуг бугарски, и отуда изводи да је Бугарска „продала своје првородство за адјелу леће.“ А гласови, да ће Русија гарантити нови бугарски зајам од 80 милиона, о ком се већ воде преговори у Паризу, дају повода „Н. С. Преси“ да опомене Бугарску на Китај, који је такођер добио гаранцију руску за свој зајам, учињени последије рата с Јапоном, али је ту гаранцију платио Манџуријом. Финансијска помоћ руска, по мишљењу аустријског листа, значи за Бугарску губитак њене независности. Сва ова расуђивања за нас нијесу ништа ново ни неочекивано. Листови аустријски, којима је цијел, да сију раздор између балканских Словена и њихове исконе заштитнице Русије, не могу се радовати, што њихово заузимање не успијева, и што потпуно пријатељски односи, установљени посљедњих година између Русије и Бугарске, сад су се још боље учврстили. Усрдно трудећи се бечка штампа, да се балканске државе подложе политички и економски Аустрији, мора се ужасавати од пobjеде руског утисака у тим

истим државама. Напротив у француској штампи налазимо друкчије суђење и потпуно доброжелетење према своме пријатељу и савезнику. „Журнал де Деба“ говори, да сви посљедњи догађаји у животу балканских држава, који се завршују са еуксинаградском посјетом, многу мање показују жељу Русије, да утврди свој утицај на балканском полуострву, него ли сасвим природну тежњу малих словенских држава, да се ослобе на Русију у борби, коју морају водити с непријатељским елементима. Ово је потпуно тачна мисао, која строго одговара правоме духу наше савремене балканске политике. Ми смо својом крвљу откупили слободу јужних Словена, али као прије тако и сада од нас је далеко мисао да диграмо у њихову независност. „Журнал де Деба“ опажа, ако се промисли о улози Русије у судбама балканских Словена, да је трудно схватити, како се међу њима могла појавити анти руска струја. И збиља је то чудновато; али ми мислимо, да су новостворене балканске државе биле добро заштићене од свих тежња сјеверо-запада, да у њима не појави бити никаквих анти-руских странака. Ове су се странке појавиле услед иностране пропаганде, сасвим туђинске народности, међу којима се развијала, што и објашњава њен неуспјех. Ми се нијесмо борили са том пропагандом, него смо је оставили извациој судбини. Када су анти-руске струје тријумфирале у Србији и у Бугарској — ми смо се само удалили од ових држава. Али кад су бугарска и србијска влада ступиле опет на пут националне политике, ми смо им се одма одазвали. Словени и Словенство вазда су нам драги били. Да их штитимо, то је наша историјска мисија, од које се никад нијесмо одрицали нити се можемо одрећи. Успостављење искреног, тијесног пријатељства између Русије и словенских држава за нас је дубоко жељено и извршено. И то не у име себичних наміјера, којима нас окривљује „Н. С. Преса“, него у име других, на средњем Дунаву непоњатних високих осјећаја.“

Петроградска штампа са задовољством пише и о посјети Великог Књаза у Костанци, особито последије доскорашње писаније аустријске штампе о румунско-аустријској војеној конвенцији. „Петроградске Вједомости“ пишу: „Тек се почело говорити о румунско-аустријском војном зближењу, ми нијесмо ништа у опште видјели пријатељски или узнемиравачки за Русију. Органи извјесног анти руског правца, не обзирајући се на своју предузету тенденцију, могли бити ипак боље посвећени у историји ослобођења Румуњске помоћу Русије. Ову заслугу Русије румуњски народ цијени и много боље него ли се то чини у Берлину. Свака разумна и уставнија влада румуњска мора тим рачунати, и она би прва рискирала врло много, кад би хтјела, не уважавајући народне симпатије, заимати се сувише политичком династичком и туђинском. Тако, можемо само поздравити данашњи састанак у Кистенџе и у њему гледати као добар знак већег зближења Румуњске и Русије на очевидну узајамну корист њихову.“

Данашња пошта донијела петроградско „Н. Време“ и римску „Трибуну“, који су листови обратили пажњу на тек отворену жељезничку пругу до Зеленика у Боки Которској, о којој се бечки „Рајхсвер“ овако изразио: „Осим што линија Груж—Ускопље у вези са оном Зеленика—Ускопље саставља рокаделинију за покрет војске на црногорску границу, она пружа у већој мјери него ли досад довољно обезбјеђење наше далматинске обале У случају да далматинске луке непријатељ блокира, могла би се војска новом жељезницом у најкраће вријеме на обалу довести.“ О тој жељезници, дакле, „Н. Време“ под насловом „Двије пobjеде аустријске политике“, на првом мјесту, пише: „У исто доба дођоше нам двије вјести са балканског полуострва. Једна говори о свечаном отварању у Херцеговини жељезничке линије Табела—Зеленика, а друга о новим насиљима турским и арнаутским над Србима у новопазарском и приштињском санджаку. Ове вијести, и ако на први поглед немају између себе ништа општега, у самој ствари обје су пријатне за Аустрију, не за ону официјалну Аустрију, која је потписала споразум г. 1897 и на челу које стоје људи може бити сасвим туђи свакој закуласаној политици, него за Аустрију, која пише по балканском полуострву агитационо-позивачко, који вјешто сију смутњу, и који навлаче не само на несрећно становништво хришћанско разбојничке банде арбанашке, него и на мјесне турске власти. Ова друга Аустрија без сумње постоји, јер да ње нема, не би било ни агената, који раде за њу, чије се дјеловање плаћа врло добро, и које је врло вјешто организирано Нова жељезничка линија, која долази до Которског залива, појављује се новом копчом оног ланца, којом Аустрија постепено прикива к себи окупиране провинције. Господин Калај обраћа веома озбиљну пажњу на грађење жељезничких путева, с разлогом рачунајући, да је то једно од најбољих средстава, да се учврсти аустријски утицај у земљи, и да се задржи та земља у рукама, јер жељезница даје могућност веома брзо пребацивати на једну или другу тачку потребиту количину војске. Ова нова жељезница са постојећима и с оном пројектираном од Сарајева на Митровицу ствара жељезничку мрежу, која са три стране окружава Црну Гору. Овај аустријски обруч не може бити пријатан Црногорцима, који ни из далека не желе пасти под високом руком Аустрије. На растојању од 450 врста од нове аустријске жељезнице у Старој Србији царује смутња.“... И ту петроградски лист говори о помоћи царско-турских власти, да заштите српско становништво, па наставља: „Али имали исхода из тог савременог положаја?“ — и завршује одговором: „Да, има, ал то не желе они који су оградиле жељезницу од Габеле на југо исток.“

Римска „Трибуна“ у нарочитом чланку, говорећи о овој жељезници, опажа, како је барон Аппел војнички шеф у Босни, без устозања, истакао важност жељезнице са војничког гледишта. Па налаже, како су далматински интереси захтјевали лини-

ју Сарајево Сплет, и како је српски посланик Баљак у рајхсрату био устао против пројекта ове стратигичке пруге; али је „ова претпостављена првој баш из војених разлога, из ових истих, који су потакли бечку владу на пругу Сарајево—Митровица... Ми дакле немамо сматрати ову жељезницу као ствар локалног интереса, него је довести у везу са свом политичком аустро-угарском, у колико се она тиче аустријске тежње на Исток и равнотеже на Јадранском мору.“ Ако римски лист не наоди потребитим да ступа у нови тројни савез, нити да се мијења садашња политичка констелација, наставља: „осјећамо потребу да савјетујемо радност и опрезност, и телеграфске вијести из Дубровника потичу нас да поновимо оно што смо довољно понављали прошлх година Успијевање нашег утисака на Јадранском мору зависи од нас самих више него од других: од онога што ћемо умјети добити од Турске; и од разумне примјене арбанашке девизе: *ако не независно, турски, али не аустријски*. Дакле не смијемо занемарити ништа, што може оживјети, ако ће икакво, успомене римске и млетачке, које се на сваком кораку срјетају на источној обали јадранској. И сврх свега треба супрот ставити пропаганду пропаганди, акцију акцији, свим могућим средствима. И с тога смо ми савјетовали, да се потпомаже грађење жељезница, које Црна Гора жели. Једна од тих линија креће од Кладова, на Дунаву, па слази у тимочку долину, укрштава се код Нина са великом линијом „Ориџ—Експрес“, и отолен преко Пришти-не на Пећ, Андријевицу и Подгорицу, па на Скадар, одакле једна пруга слази на море код Бара, а друга код Модру Један лист нам је опано: „хоћете улагати италијански новац у црногорске жељезнице?“ То не, него само поћомо да нас догађаји изненаде И нека мисли, ко је дужан мислити.“

Чудити се је, да у Италији има икоји озбиљни лист да не види баш са искључиво италијанског гледишта велику важност ове магистрале са Дунава на Бар: а која би друга држава више користи отуда црпла него ли Италија, преко које би сав извоз и саобраћај из богатих подунавских држава: Србије, Румуњске и Бугарске, окренуо на Запад и обратно? Да и не спомињемо велики саобраћај истим путем између Русије и Француске чију је важност јасно протумачио у петроградском „Н. Времену“ познати руски публициста Горлов у чланку под насловом „Романско-словенска жељезница“, који је ту скоро и у овом листу био објелодањен. Али се ми радујемо, када у Италији органи јавног мишљења, као што је „Трибуна“, схваћају општи интерес ово романско-словенске жељезнице, која тако одговара интересима и економским и политичким, па и стратигичким, словенско-романског свијета, да би читав онај Drang nach Osten остао празним словом, а Италија би постала опет природном посредницом између истока запада, као што је и у прошла времена била.

Ево ће се брзо навршити и друга година, да се Бурни постојано и храбро боре и жртвују за независност својих отаџбина, и да јавно мишљење јевропско постојано све јаче устаје у корист Буре, тако да смо видјели скоро и у сред Лондона велики митинг, на коме је усвојена резолуција, да влада што прије уговори мир са Бурима, оставивши им потпуну независност; и што служи на част енглеској влади, она се са свим својим полицијским мјерама постарала, да обезбеди слободу тог јавног састанка у корист Буре, јер наравно велика већина енглеског народа још је једнако противу њих.

Крајем јуна је био у Бриселу велики митинг, на ком је усвојена резолуција, која осуђује рат у јужној Африци и позиваје све државе, које су учествовале на хашкој конференцији, и све образоване народе, да посредују, да се мир закључи с условом независности Буре.

Тог поводом „Петроградске Вједомости“ допосе чланак из пера свог уредника, који заслужује особите пажње. Нема сумње — вели петроградски лист — да је митинг мислио само о дипломатском посредовању, а за такво посредовање већ је било довољно повода, и само се треба чудити, што до сада ниједна од образованих држава, није промислила о таквом законитом и неувредљивом посредовању.

Ако се није могло учинити никакав дипломатски корак према војујућим странкама у корист њиховог измирења; ако није има права да проговори о англо-бурском рату последи свечаних бесједа и обећања на хашкој конференцији, онда треба, на велику жалост, пристати уз песимисте, који одма изопчекавају нијесу преставали омишљати, да осим фразе, од хашке конференције неће ништа бити.

Историја дипломатије и историја међународног живота има врло много примјера, да су државе не само у сукобима независних народа, него и у неспоразумима између становништва и њихових законитих влада, посредовале пријатељско-дипломатским престанкама, сајетима и што више опоменама у име човјечанства, справедливости и међународног морала. Историја односа између Турске и њезних хришћанских поданика пуна је таквих примјера; и садашња Грчка, и све балканске државе не би биле то што су, без спољашњег посредовања држава.

Тако је то посредовање често изазивало и отпор Турске, одакле су сљедили ратни сукоби, већином иницијативом Русије, ипак има примјера, кад су дипломатеке преставке и посредничка заузимања окончавале расире или предупређивали ратне сукобе. И све то прије хашке конференције.

На ово би се могло примјетити, да је према Турској то поступање било не само дозвољено, него и обавезно, јер хришћанске државе нијесу могле равнодушно остављати угњетене народе под муслиманским јармом. Али има и други примјер мишљана јевропских држава у туђ посав: то је онај дипломатски поход јевропски против Русије г. 1863 у пољском устанку. Образована Јевропа добро је знала, да су Пољаци поданици Русије, и врло је добро схваћала, да њихова дипломатска демонстрација у виду саучешћа према пољском народу, по-

водом неизбежног и законитог оружаног савлађивања револуционарног устанка, убијачног за и саму Пољску, ни у ком случају не би могла бити уважена ником слободном великом државом, ипак је нашла сходним, да пред историјом засведочи своје човјекољубиве осјећаје у корист нејачих.

Кад је тако, ми питамо: нема ли Јевропа много више основа из човјекољубивих осјећаја, које подржавају још закључци хашке конференције, и користећи се прецедентом, ма и оним од г. 1863, да посредује мирно-дипломатским путем код јаче стране, да поштеди нејаче Буре? Бурни нијесу поданици Енглеске, и Транзал није то што и Ирландија. Транзал је слободна земља и независна, само под извјешним протекторатом Енглеске, која нема права да се мијења у њезину унутрашњу управу.

С тога, преставке које му драго јевропске државе, у пријатељском облику, ради посредничких услуга, да се прекине нечовјечко крвопролиће, не би вриједале пјелокупност и архивна права Енглеске, нити њезину независност. Бурни нијесу нападали Енглеску у њезиним границама, па и кад би се сада прекинуо рат, с условом потпуне независности јужно-афричких република, не само да отуда не би потекло никаквих опасности за Енглеску, него напротив, учинио би се крај даљем разору и понижењу саме Енглеске.

Стојећи тако ствари, у садашњој фази англо-бурског ратовања, пошто су обје стране показале довољно храбрости, патриотизма и самопожртвовања, равнодушно посматрање даљег нечовјечког крвопролића и безвјетних ратних ужаса било би против захтјева човјекољубија. С тога има довољно основа, да се постави питање о строго дипломатском посредовању од стране држава, учесница мирне конференције хашке, са пријатељским престанкама Енглеској.

Г. 1863 Наполеон III, као диктатор западне Јевропе, био је зачетник и душа ондашњег похода против Русије. Ко би га могао сада замијенити? Је ли његова улога остала непопуњеном, или је дрепла на њемачког Цара?

Што се тиче Русије, она је већ узела своје мјесто у историји заузимања око измирења народа. Иницијативом свога Цара она је опоменула све народе на захтјева човјекољубија. Она је постигла у Хагу начелни споразум између њих. Ни сам Бог неће више од Русије захтјевати, и њој сада преостало је чекати, да они, који су потписали обавезе хашке конференције, испуне сада своју дужност и позив преставника јевропске образованости!...

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Нове књиге.) Примили смо следеће нове књиге:

Из Историје Црне Горе — двије расправе — Цетињски Владика Висарион (1685—1692) — Бадња Вече и истрага потурица у Црној Гори (1709) — по архивским подацима написао Јов. Н. Томић — у Земуну, штампарија Јована Пуљо — 1901 цијена 1 динар.

О овој радњи говоримо у листу. Босна и Херцеговина, под управом Аустро-Угарске монархије и аустро угарска балканска политика. Политичко-еко-

номска слика садашњег стања. Написао Ђокићар Никшиновић. I књига Берлински конгрес 1878 и аграрно питање. Биоград 1901. На великој осмини, страна III, 128 и VI. Цијена 2 дин.

Ово честито дјело, које је г. Никшиновић написао на њемачком језику и које смо ми у своје вријеме приказали, изашло је као додаток „Србина“ у Биограду, а ошампано је и у засебну књигу. По самој својој вредности као најпотпунији рад о правом стању у окупиранима земљама и о Аустро-Угарској управи, ово дјело би требало да набави свака српска кућа, у којој се води рачуна о судбини српског народа.

Уредништво „Србина“ стекло је доста заслуга, што није жалито материјалних жртава, да дјело угледа свијета и на српском језику, а дамо се од српске читалачке публике, да ће својим оданом то бар у неколико накнадити.

Књига се може добити у уредништву „Србина.“ Ко пошаље новац за 10 књига, добија 2 на дар. Поручбине без новца неће се узимати у обзир.

(Манастир под Малинско.) Пишу нам: Између многобројних српских задужбина — манастира, јесте и овај св. Архистратига Михаила у Ускоцима под Малинско. И ово је рад светих руку Немањина. По спољашњем изгледу рекао би човјек да је обична мрека црква начињена у виду лађе с једним кубетом. Звона се налазе на једном дрвету-јасену за двадесет метара удаљена од храма. Храм је покривен тилтом. Но ако храм изнутра прегледамо, то је нешто необично. Храм је спуњен у земљу скоро до једног метра; чим се уђе с лијеве стране налази се гроб калуђера Серафима, који је овај манастир обновио, пошто је био порушен и по народном предању преко двије стотине година рушевине су стајале травом покривене, док их није поменути калуђер открио и овај храм обновио; али се не зна, јер нема никаквих натписа, кад је обновљен.

Као што рекох плану унутрашњем човјек се дини: осам стубова, четири одвојена од зида, а четири спојени са зидом на подукруг — лијево и десно пијевнице. Олар је преграђен зидом у којем су троје врата, сјеверна и јужна израђена су љепше него царске двери. Иконостас доста симпатичан, с мало икона литографске израде.

На сјеверо-западној страни од храма налази се једна кућа, у којој станују калуђери, али је у доста хрљавом стању; кров је готово пао а чим буде то и кућа је готова.

У храму се налази од старијих споменика једно јеванђеље, које је цар руски Никола Павлович дао Митрополиту Петру II 1835 год., а он га са својим потписом послао овом манастиру; такође има и једно рукописно јеванђеље, али се не зна кад је и гдје нарађивано, пошто нема листова гдје је то било означено. У кући се налази један демир-ошак — пријеклад од гвозђа у тежини од прилике до 90 килограма, исти је нађен близу храма у једном потоку. С источне стране од храма налази се неколико гробова међу којима је гроб чувеног јунака Мирка Алексића.

Што се тиче земљишта и положаја гдје се манастир налази то је одиста један мали перивод поред ријеке Тушине.

иде још даље, ведећи да ми приказујемо „рад Владичин као да је био иштетан по млетачке интересе“! И све то да може јачом силом тријумфирати над оним, који се први усудио устати против ауторитета Руварчева....

Томић почиње одма од посвећења Висарионов, доказивати његову оданост републици; па чак и његову кандидацију приписује которском провидуру, наводећи провидурске извјештаје сенату, ал не опажа, да се у дотичном извјештају не спомиње име Висарионово, него провидур само вели, да је пећском Владици, који је обично Боку и пошао даље пут Херцеговине у каноничкој визитацији, предао за Патријарха писмо, у ком му је „препоручио да изабере кога поузданог и оданог републици.“ То је било у фебруару (1685), па је тај Владика имао да обиђе сву Херцеговину, а по свој прилици и Босну, и тек на повратку је могао Патријарху предати то писмо, дакле последи који мјесец дана, тако да је провидур и препоручио по имени свога кандидата, шнаше касно бити, јер кроз то вријеме нијесу зар чекали главари црногорски и Патријарх млетачку кандидацију! Зна се да је избор онога Владике зависно искључиво важа од народа, али овом приликом одиста је упљивисао и Патријарх, који је тада био знаменити Арсеније, родом из Бајица, дакле, ако не блиски стриц, племеник Висарионов. Ето колико је ту могла ваљати она препорука провидурова! Истина, пошто је био Висарион изабрат, провидур пише сенату, како је Висариона он препоручио; али је то баш мана Томићева, што узимље из провидурских извјештаја све за готов новац, и не видећи, бар у овоме случају, како се потчињени хвали сенату једним успјехом. Тим ипак не говоримо да Висарион није

Околина манастира окићена је многим успоменама из ратовања и многим мјестима гдје су била крива разбојништа а особито Млетичак и Борова-глава.

Манастири су, дакле, расадници свега онога што је ошће корисно, те због тога их треба пазити и чешће посјеђавати.

Учитељ странака.

„Народна књижица „Добре наде.“) Да би друштво „Добре Наде“ могло бити и од активне користи народу и његовом економском напретку и умном му развитку, основао сам „народну књижицу Добре наде.“ Књижица ће се, по могућности снабђевати свим српским књигама, а нарочито онима, које би могле послужити народу као помоћна наука у економско-просвјетном правцу.

Од коликога би значаја по народно добро била појава нашег предузећа у ошће, то намам се није потреба на овом мјесту опширно разјашњавати.

Намјера ми је овог пута, да би се народу и опћем његовом напретку што боље помогло овим начином, да од стране друштва а у име народне користи најучтивје замолим све српске родољубе и ошће пријатеље „Добре Наде“, да јој помогну, било корисном књигом, било пак којим другим начином. Особито молим г. г. власнике и уреднике разних периодичних књижевних-научних листова а тако и г. г. агиторе разних дјела, да нас помогну својим листовима и књигама. За тако племениту помоћ нека добротворима буде у напријед велика хвала и од стране друштва и самога народа, ради кога се то и све тако у ошће ради.

Ко би нас хтио чим год помоћи, нека изводи све писмачи на моју адресу с прибавком „за књижицу Добре Наде“ (Колашин, Montenegro).

Друштво најучтивје моли све српске листове да овај позив прештапају.

Колашин, 4 јула 1901.

Др. Ђујачић.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

(Купајте се.) И ако је већ небројено пута писано и говорено о овој теми, ипак ми се, неће довољно бити ни написано ни говорено о томе онолико, колико је нужно о овоме једној важној чиници у одржавању здравља, као што је купање. — Нема никакве сумње да је народно здравље једна од најважнијих чиница у државном животу; оно је основа за напредавање народа, и њему би требало поклањати много више пажње него до сада. Истина је, да се по нешто и учини у корист народног здравља, али је то све врло далеко од онога, што би ваљало учинити, а не треба пропустити, што би могло допринијети развијању и снажењу народне моћи. — Од средстава, која би могла послужити овом циљу, заузима купанье одлично мјесто, а ово је баш у нашем народу толико занемарено, да изгледа као да наш народ има неку болесну одржаност од купања и хладне воде. Многи наши суграђани, а нарочито сељаци, нијесу се од крштења свога окупили, па ће тек бити окупани кад пођу на последњи пут — Треба се купати сваког дана, или, ко баш не може толико да утрочи времена на то онда нека се купа бар 2—3 пута недељно,

био одан републици, јер су тада силом тежких прилика Црногорци били упућени, да траже њене помоћи.

Него последњих година живота Висарионова нашли смо података у збирци докумената „II Montenegro“, који показују да су Црногорци били сити млетачке помоћи, што ће исте године и доказати при Сулејманову продирању на Цетиње. Патријарх Арсеније долазио је на Цетиње јесеви 1689, одакле се га у Котору чекали, али је тада била налегла аустројска војска у Стару Србију, и он се у Котору испричао, да га зову натраг у Пећ. Што више, последи свога повратка у Пећ, зове тамо и Висариона, и овај се справља на пут. Не вјерујемо да се Патријарх Арсеније обрадовао, кад је нашао на Цетињу млетачку посаду и изближе се упознао са тежњама млетачким и отуда могућим последицама. Поменути збирка докумената свједочи, да се сенат млетачки био јако забринуо с тога напрасног повратка Патријархова са Цетиња, и да је био поставио нарочите људе, да дознаду што је био узрок томе прекрету, јер се сенат много надао од Патријарха. Да се Висарион ту није био компромитирао, да се није била зачела сумња у његову оданост, шнаше ли сенат одредити једног Грбичића и капетана Змајевића, да добро пазе, да дознаду, да ли је у томе прекрету била каква засједа или друга пријеварна сплетка (insidia o altro doloso artificio) било чија? И зблџа, да умири млетачке власти, уочи нове навале Сулејманове, Висарион опет слази у Котор са њим сумњаним главарима, гдје се су поново закледи, да ће бити одани републици. Ово је било у мају 1692, а не у јуну, као што смо погрешно били узели, што пак је с разлогом Томић опази. На у томе поновљеном полагању заклетве оданости, у

ЛИСТАК.

ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ.

Последи године двије године појављује се г. Јован Томић у нашој парници са г. Руварцем, али веома скромно, расправљајући само два из толико питања, које је г. Руварац нагомљао у својој књизи, тако за њеког добро допљо, да се нашао меценат, који ју је и у другом издању по Српству даје растурно.....

Руварац је читаву школу створио у „Montegrina“-ма. Истина нијесу се појављивали његови ученици с каквим радњама, али нијесу ни могли, кад је све сам учитељ испршио. Они су се само задовољили биљешчицама. Само г. Јован Томић ту чини изузетак. Ми смо га већ познали по његовој расправи „Црнојевићи и Црна Гора“, гдје је пошао даље и од самог Руварца. Па је штампао „Последње двије године живота харамбаше Баја Николића Пивљанина“ и сада „Цетињски Владика Висарион“ и „Бадње вече и истрага потурица у Црној Гори“.

Већ смо оцијенили у овом листу прву, а сада смо дужни одговарати на ове двије посљедње, које се баве и нашим одговором Руварцу. Одма признајемо, да се у овима опажа више објективности, више схваћања прилика и више савлађивања оне тенденције, којом се Руварац прославио... јер видимо да се писац не закључи у сваком питању „in verba magistri“, премда је према учитељу пун страхопоштовања, што му је најбоље доказао, ведећи у предговору, да у нашој радњи „посматрање полази од личности а не од предмета“, и да у њој нема „критичне оцјене“, — што он неће и доказати, него у току расправе самфакти-

чки опровргнути. И то му треба опростити, јер је требало да се тим препоручи Руварцу, ком ће оборити једно „домишљање“ највишперије, па страх нема очи, — а боме, ко се Руварац не би страшио!

У самој ствари већ избором расправљених питања Томић је мало послужило Руварцу. Прво је питање: да ли је Владика Висарион умро отрован или од природне смрти? Руварац је прихватио мишљење Ровинскога, да је Висарион умро од природне смрти; а ми смо миомред изнијели њеке податке из збирке докумената „II Montenegro“, који подржавају сумњу, да је био отрован, као што вели народно предање, Цетињски Летопис и Историја Црне Горе од Симе Милутиновића; па не знамо како је Томић могао написати и штампати, да ми извидио закључак „да је Висарион био мрзак Млечанима, те да су га због тога морали уклонити с овог свијета отровом.“ Зар је исторички допустити, говорити „једну за другу“? Али га ми и ту разумијемо: он је узео себи ту слободу, да може испунијети 28 страница, навађајући аваничне извјештаје провидурске, који свједоче да је Висарион био одан Млечанима! Не мари ништа, што то нико не није, и што то и ми признајемо, и још мало даље пошмо, ведећи: „Владика (Висарион) и главари, тешким приликама принуђени, да се ослоне на млетачку помоћ, што је можда њима лично и користи обављало. Пустили су чак и војничку посаду млетачку на Цетињу; али народ црногорски, који туђинске власти још није био осјетио над собом, а мало и домаће, видјевши туђинску војничку посаду на Цетињу, — народ, у ком се сваки поједини човјек осјећа чиницом независном, разашао се са својим главарима у погледима на то сувише млетачког ушлица, и он ће то и дјелом показати!“ Ипак Томић

а многи мисле да су учинили доста свом здрављу и својој тјелесној чистоти, ако су се окупали 2—3 пута преко године. — Колико би предложило кад би се наш народ научно на чешће купање, кад би му то постала стална навика! Тиме би добило не само његово тјелесно него и душевно и морално здравље, али је мање познато колико утиче благотворно на сам дух, будући га из учмалости и неодважно сти, у које га тиска паше доба напора и непрекидног узбуђавања, и сама га навика на хладна купатила може још да оживи и наново крене на радан живот. Ко не би овоме поверовао, нека покуша и нека купањем замијени оне вечерње часове, које проводи у загушљивим кафанама и механском ваздуху, беспосличећи и убијајући дух ма каквом бесмислицом, па ће се увјерити, да чак није довољно провести који тренут у шетњи ради кријепања својих жинада, него ваља у воду кад год вријеме допушта, јер је у њој спас за слабе, млитаве и онеспособљене живце.

Ми чак тврдимо, да хладно купатило годи и моралном здрављу. Ово је мало теже апазати, али ће бити јасно за сваког ко хоће да мотри, да се слабо тијело и слаб дух не могу дуго да одупиру неуспутним и пребараним прохтењима забасалог морала, али снажан дух и снажно тијело могу да владају над њима, а ово се може постићи чистим купањем у хладној води, нарочито у доба развијања. — Не само родитељи, него напорије учитељи и васпитачи дјеце, ваља свом снагом да настану, да се дјеца, лети бар, купају сваког дана у хладној води, и успјех ће се брзо оазити. Али осим дјеце, ваља и сваки други да се навики на купање. Градске и сеоске општине не треба да се страше никаквих издатака на подизање летиња и зимских купатила, јер што се утроши на то, уштедиће се на болницама и апотекама, а што је најглавније, имаће се здравље грађанства, које је највећи капитал. Болнице ће спорије имати мање болесника, а и луднице, па је чак могућно, да ће се и на апсанама уштедити што је утрошено на народно здравље. — У зиме доба треба подићи купатила са млаком водом, али најпосле, нека се бар лети навикне цео народ да се купа сваки дан или бар лети неколико пута недељно у хладној води, па ћемо за сад бити и са тиме задовољни.

„Грађанин.“

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(Утицај вријења на врсноћу сијена.)

У извјештајима пољопривредног завода у универзитету у Бреслави истиче проф. сор др Холдефлаје ове главне тачке, које имају утицаја на врсноћу сијена:

1. На вриједност сијена и његову врсноћу нема ни издалека толико утицаја сушење колико вријење, које баш одређује ток самога сушења и тиме даје сијену одређену врсноћу. 2. Да се добије дакле добро сијено, мора се пћи за тиме да се добро удеси само кријеме. 3. Најбоље се сијено добије, ако се трава, пошто је увенула, скупи у највишке (по највише 1½—1 метар високе, а затијем и до 2 метра високе, када се боље осушило) или се набаци на бркове (коље). 4. Овај последњи начин особито се препоручује за дјетсине, јер се тако добије најбоља крма; исто тако је

добро и за другу траву. 5. Осим тога што вријењем буде мирисније, поправ се сијено и то тако: а) буде мање спрових влаканаца и та тиме мање, чим је вријење било јаче, а то се постигне баш када се трава набаци на стојине или коље! б) сијено па њеки начин добије у неколико више хранљивих твари; в) сијено постане тијем укусије, корисније а по свој прилици и провљивније, него сијено које се на сунцу осушило брзо без икаквог вријења. 6. Изгледа као да буде мање и угљиководика у сијену. 7. Исто је тако вјероватно, да буде мање у сијену сировог протеина, и ако у мањој мјери него код угљиководика.

Ово су теоретски закључци. По у пракси се они потврђују, јер је већ оданко познато, да је сијено увијек боље, када се сипи у већим масама и лаганије, него када је натањко разасртно и изложено сунчаној жежи, која га тако рећи спржи и тијем извуче и уништи већи дио хранљивих твари у сијену.

Сијено које је лагано сушено и по реду преврело меко је као вуна и може се у њедрима носити, као што се обично каже.

(Воће треба трести.) Ако воће споје свако јутро тресемо, учинили смо тиме користан посао. Трећином спадне са дрвета рђаво, кварено и прљаво воће а услед тога се остало воће све то боље развија. Не треба жалити оно воће, што одпадне, јер које воће још зелено спадне, чим мало чојек затресе воћку, то и тако не би дозрело, него би а прије а после пало на земљу, па зашто онда да троши храну узалуд.

Али није доста само дрвљиво и шањадно воће стрести са воћке, него га треба покупити, свињама дати да га поједу или га на други који начин уништити. При трешњи не пада само рђаво воће на земљу, него и они црни, што упропашћују воће. Али није доста те опасне црве само стрести, него их треба и утаманили — јер ако их не утаманимо то је толико колико да их нијесмо ни дирали. Да нам то не би задало много труда, треба под воћку разасртати пољану или неколико стуре, па на њих трести.

Добро је после трешње пустити кокошке или ћурке у воћњак, да покупе и поједу црве, који су спали са воћака на земљу.

(Зашто треба земљу љубрити?) Мој покојни отац, кад ме је учио раду и газдовању, рекао би не једанпут: „никад немој заборавити, синако: гдје је много крме, ту је много и животиње: гдје је много животиње ту је много љубрета; гдје је много љубрета ту је добра жетва, а гдје је добра жетва ту је луна кеса.“

Те мудре ријечи мога покојнога оца подејчају сваког, ко хоће да има беријекта од газдовања, да много крме (пиће) производи, да би нам домаће животиње данале довољно љубрета, јер земља само онда добро рађа, ако је поред разумне радње вредно љубрити.

Да свако схвати зашто је потребно земљу љубрити, подејетићемо га, да се и биљка исто тако храни, као и чојек и животиње, храну упија и извучи из земље жилама и коријеном а из ваздуха лишћем. Кад то знамо, онда нам је јасно и то, зашто треба земљу дубоко и добро уситнити и измрвити. Прво зато, јер се у трошној, уситњеној земљи коријење и жиле

лакше могу ширити и спуштати те тако из већег комада земље могу набављати себи храну. Друго опет зато, што и коријен од биљке захтјева ваздуха а ваздух се може пробити само кроз трошну и влажну земљу.

Ну не заборавимо, да дубоко орање само по себи тек за кратко вријеме умножава и унапређује жетву. Ако се земља из године у годину дубоко оре а не љубри, а прије а после изнемогуће, ослабиће, изгубиће своју плодонитост. Зато дубоко орање само за себе није доста, него орнице и њиве треба уз то и редовно љубрити.

Кад из године у годину сијемо на њиви разне усјеје, које покосимо и однесемо, разумљиво је, да одузимамо нешто од земље а одузимамо оне замашне и значајне саставне дјелове земљиште, којима се усјев храни, од којих добија снагу, од којих расте и напредује. Јасно је из тога и то, да ће се једаред исцрипети земља, ако јој не престано само односити те хранљиве саставне дјелове, све ће слабије рађати, мршавиће а напослјетку ће сасвим неплодна бити.

Да би смо то избјегли и предупредили, треба нам с времена на вријеме заповљати земљину снагу, коју јој усјевома одузимамо. Зато нам је љубрење.

„Нива.“

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 13 јула.

(Инцидент.) Прек синоћ око осам ура играло се је неколико дјеце, на улици, бацајући ситне крше једно на друго, у то је наљегаво г. Аустро-Угарски Министар, у кароца; један од тих крша пао је на г. Министра, без да му је срећом икакве повреде напало. Ма да је дјело по најстрожијој истрази, пронађено невиним. Њ. Влада ипак је напавила г. Министру своје жаловање, и наредила да се родитељи дјеце казне; као и то да се дежурни полицајц онот одјелења вароши уклони с дужности.

(Одликовање.) Г. Павле Пламенац, капетан стојеће војске, отпутовао је преко Никшића у Плење, са мислио да предаде дивизионеру и мутесарифу плевањском г. Сулејман-Хаки-пашин Данилов орден првога степена.

(Погранична мјешовита комисија.) која је била изаслана владама, нашом и аустро-угарском, да проучи пограничну линију од Грахова до окупираних земљишта, довршила је технички рад; али како ни с једне ни с друге стране нијесу поднели били документи, из којих би се могло видјети, куд је одила погранична линија између Турске и млетачке републике, коју је Аустрија наслиједила, то је ствар остављена даљем кабинетском истраживању тих потребитих докумената, а комисија се у добром споразуму развила.

(Градња путова по унутрашњости.) Колеки пут од Чекања испод Буковице на Даниловград, на коме се прије које године било започело радити, па се радња зауставила, овога љета у велике се довршује. Линија иде преко Чекања, Ђелина и Чена, чим много добива Катунска нахија; али је главна добит у саобраћају између престонице и Даниловграда и Никшића. Овога љета рад се отпочео, још на много

важнијем путу из Подгорице уз Морачу на Колашину, који ће отворити живљи наш саобраћај са богатим Полимљем, и овоме олакшати саобраћај с морем.

(Личне вијести.) Од неколико дана међу нама је проф. Балдахи, познати ботаничар и наш стари пријатељ, који хоће и овога љета, да се користује проучавањем флоре, на овим нашим странама, и то по Проклетијама. Али како је прошле године морао то проучавање напустити, ове године ће послати свога брата млађег, којег ће пратити његов пратилац Арбанас, са потребним упуштима, па ће мирно код своје куће проучавати збирку биљака, коју му брат донесе. — Још један млад одушевљени пријатељ Црне Горе ових дана је био међу нама. То је г. Малколм Бур, правник из Оксфорда, који ово трећи или четврти пут долази и путује по Црној Гори, тако да је већ прилично и српски научно. Ове године је дошао са својим младим пријатељем А. М. Lees-Milne, хемичаром такођер из Оксфорда, и пењали су се на Довћен и ту ноћили, па су пошли преко Никшића на Дурмитор. Млади Инглес тако се заљубио у ове наше стране и у наш народ, да намјерава и још онамо долазити, па кад научи добро српски и још добро проучи све наше крајеве, онда тек мисли о Црној Гори књигу написати. Какве ли су оне сличне књиге, чији су аутори тек до Цетинја дошли, и овдје можда тек преноћили! Ми желимо да г. Бур опет у здрављу међу нама видимо.

(Поп Лазар Каћански.) Из Сентомаша у Бачкој стиже нам тужна вијест, да је поп Лазар Каћански преминуо 2 јула послје тешког боловања у својој 61-ој години, оставивши удовицу Катарину су два сина Гојка и Славака и двије ћери Лелу и Ружицу. Поп Лазар је био риједак српски родољуб, добро познат као одушевљени члан бивше Српске Уједињене омладине. Међу Србима, омладинским правцима, и он је био на Цетињу о крштењу Њ. Краљ. В. Књаза Данила, и ми се добро сјећамо оне симпатичне појаве, умно и тјелесно развијеног Србина као из сред Херцеговине. Тужна објава завршује: „Два велика црна барјак на два торња се виђу. Српска сентомашка општина изгубила је у поп Лазару оно што никад више неће у овом времену наћи — сада се оваки не рађају и неодајају. Његов дом је био за сваког питника и невољнога Дом Аврамов.“ Овако лијепо име што поп Лазар оставља својима најдрагоцјеније је насљедство, јер оно никад непропада, као што је и његов примјер, који је оставио српским свештеницима, драгоцјен њихов понос и дика. Вјерни покој српској души попа Лазара! Така му црна земља!

(Из санитета.) Пронио се глас, да у нашем приморском мјесту Улцињу владају сваковрне заразне болести, што је дало повода многим болесницима, да не походе ове године наше омиљено купалиште. Управа Санитета на основу последњих лекарских извјештаја, који су јој стигли из Улциња, у стању је изјавити позитивној публици, да је народно здравље у улцињском округу као и у вароши потпуно задовољавајуће.

Цетиње, 11 јула 1901 год.

Санитетског одјелова шеф Б. Перазић.

очи престојеће опасности, ко може видјети млетачко поуданје у пол жај у Црној Гори? Можда ће Томић рећи, ако Црногорци нијесу били поуздани, јест Владика, што свједоче аванисни извјештаји. Али можели се и замислити у оно доба Владика цетињски у опште у таквој опрједи са народом, а камо ли Висарион, чију је успомену народ сачувао као народног муче ника?! А ваљда Томић неће одрицати Владици Висариону толико разума, колико му је требало, као преставнику највише власти у Црној Гори, у толикој опасности, према другега сусједу!..

У то из Никшића долази у Котор 5 јула писмо, како пећски Патријарх иде на Цетиње, да посвети новог Владика на мјесто преминулог Висариона. Дакле Висарион је био умро одма у јуну послје свог повратка из Котора. Јок је с Цетиња пошла та вијест у Пећ, из Пећи у Никшић, а из Никшића опет у Котор овај извјештај дошао о одлуци Патријарховој, требало је најмање три недеље дана, дакле Висарион је умро одма у почетку јуна. А провидур которски тек 21 јула пише сенату, да је Висарион послје дуге болести од природне смрти умро! Нема сумње, да је у Котор стигао вијест о смрти Владичијој исти дан кад је умро, а провидур не јавља ништа сенату; долази му 5 јула извјешће из Никшића, да већ Патријарх долази да посвети новог Владика, а он тек 21 јула то јавља сенату, а генерални провидур из Сплета — 27 јула! Питање, одакле то оклијевање, Томић се мучио да ријеша, али његово довијање не може уклонити сумњу, коју тај факт потиче у овим приликама.

У осталом, узимајући у обзир ону оданост Владике Висариона према млетачкој републици, оноко доказивања њује г.

Томић није жалио труда ни времена; а имајући толико основа бар сумњи, да је Висарион био отрован, као што је остало у народном предању: нама је изапала пред очи католичка пропаганда „којој су у оној лијепој прилици (млетачког уплива) морале расти азаубице, и којој је сметао В. Висарион.“ те смо дошли до претпоставке: „да је она могла и без непосредног саучешћа владина, преко својих људи, употребити отров“.. знајући баш да млетачки сенат није подлагао државне интересе црквици, што више, да су често у сукоб долазили, о чему не шпаше Томић толико разлагати, да је пажљивије прочитао наше дотично мјесто.

На сваки начин, прије свега, ми смо се миогред осврнули били на ово питање, и мање се на њему зуставили, него ли сада одговарајући Томићу; друго, ово је питање било више наше домиће, са нашим пријатељем Ровинским, него ли са Руварцем. Дакле, узалуд се Томић толико мучио, ако је хтио Руварцу какву услугу учинити.

Сасвим је друге нарави питање о истрази потурица. То је питање искључиво Руварчево, и за то се у њему огледа највјерније људ и тенденција Руварчева, којом је прожета читав његова расправа о „Montenegrina“-ма. У томе питању управо кулминирају његове „Montenegrina“. Он је био кадар, — видећи у последњем тренутку како се тешко може успјети с порицањем — како Томић добро опажа — да истрагу потурица припише Висариону и да рече, да су народно предање и народне пјесме о том догађају „послије, и то послје смрти В. Висариона пренијете на В. Дансла и његово доба!“ и т. д.

И овдје је Томић одлучно на нашој страни против Руварца. Он усваја све главније наше разлоге и допуњује их; што више, приписује Бадњу Вече од г. 1702 у

годину 1709, на основу нових података. Ми се не можемо упуштати у питање о години Бадње Вечери, али ваља да признамо, да су податци и разлагање Томићево у цијелој овој расправи добит за историју Црне Горе, која се почиње прилично вердити услед реакције, коју је Руварац изазвао, и овдје можемо поновити оно што смо рекли при крају нашег одговора: „ако је г. Руварац хтио да јаче изаове озбиљнији и енергичнији критички рад на том пољу: онда је жалити, што је ту добру намјеру помрачио онако недостојним тоном.“

Г. Томић вели: „остављајући на страну побуде архим. Руварца као и Л. Томановића, за што да при расматрању овако лијепог питања историјског не остану на земљишту објективног испитивача, него да тежиште научног рада пренесе на сасвим друго поље“... и тако опет понавља оно што је у свом предговору рекао, да наше „посматрање подлази од личности а не од предмета.“ А ту је према нама неправедан. У нашем говору ми смо рекли: „Ако из ове моје радње продира гдје која општина, то ће разумни читалац приписати природи саме ствари а не мојој вољи, која их је блажила колико је могла.“ И при томе остајемо, увјерени, да неће нико бити у стању, да докаже, да у одговору нашем Руварцу нијесмо остали „на земљишту објективног испитивача.“ нити да је „посматрање наше полазило од личности а не од предмета.“ као што то ни г. Томић није ни покушао да докаже, а дужан је био, кад је такву оптужбу против нас подигао.

Г. Томић је ове двије расправе извадио из „Одломака из Историје Црне Горе од г. 1528—1709“, у којима је, већином на основу нових и до сад необјављених архивских података, претресао сва главнија

питања из „Montenegrina“ архимандрита Руварца, али њихово питавање — како носи г. Томић — има се још прилично чекати. Ми бисмо му препоручили, да кроз то вријеме нове архивске податке ради употребити cum grano salis, а не као до сада, и да прочита у петроградском „Журналу министарства народнога просвјешћенија“ чланак „Черногорска историја пред судом архимандрита Илариона Руварца“ од Ровинског, на корист даје своје радње, која ће послје је већ објелодањених расправа Томићевих допунити читав преглед историје Црне Горе. Али у корист историјске истине, г. Томић дужан је да нам одговори на наше опаске на његову расправу „Црнојевићи и Црна Гора“, да се зна, које прима, које ли одбаци, кад не интересира друге данашње књижевнике питање о раду Ивана Црнојевића, најдраматичније историјске наше личности, као последњег преставника српске државне самосталности и независности; које ће питање обасути оне последње дане српског државног живота и последњих ерпских династа средњег вијека последним зракком трагичне и све синтетичке прошле славе, кад снажније силе схвате онај историјски тренутак, по траговима оног дивног повлачења још чврсте државне мисли, пуног храбрости и вјере, у браницима на Ободу, Сокограду и Цетињу, — траговима, који и данас постоје као њихи свједоци, те чекају срећнија времена, да преговоре... о нама данас још непознатим напорима ондашњег народног духа, који се најпослије у тешкој муци лаћа тек пронађеног новог оружја Гутенбергова, — први у Јевропи са његовим правим циљевима....

Л. Томановић.

На знање. Ко би се желио претплатити на дјело „Знаменити Срби XIX вијека“ нека се изволи обратити г. Милошу Ђ. Шаулићу, секр. мин. правде, повјеренику Српске Штампарије у Загребу, која ово дјело издаје.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Луј Бота.) „Застава“ доноси с руског: До почетка јужно-афричке војне, садашње главни заповједник, Луј Бота, бјеше са свим незнатан транзвалски грађанин, што је, у осталом са свим природно, јер како није имао још ни 30 година а република бјеше у потпуном миру, то Бота није имао прилике, да покаже своје стратигијске способности и своју личну храброст. Но кад пуче пушка, Бота се толико испео у грађанској области, да постаде чланом транзвалског народног савјета од округа Фригејда. Ни у Трансвалу, ни у Оранжевој републици, нема правилно организоване сталне војске у јевропском смислу те ријечи. Ону замјенује оружани народ, и организација та са свим одговара грађанској организацији. У ратно доба сваки округ даје свој одред, над којим заповиједа најстарији грађанин, као луковар. А како је најстарији члан народног савјета од фригејског округа био Лука Мајер, прими овај старешинство над одредом, док је Бота вршио дужности помоћника фелдкорнета. У боју код Денде (20 октобра 1899 год.), Бота бјеше ордонач код Мајера, и тада нико и не сањаше о његовој будућности, која је предстојала. Мучаљив и закопчан, одликовао се необичном тачношћу у испуњавању заповијести и бјеше жив примјер оне строге дисциплине, које, на жалост, не бјеше у транзвалске војске. Због великих напора у гоњењу генерала Јула (22--26 октобра) Мајер, који не бјеше ни иначе потпуно здрав, опасно оболи, те су му лијечници препоручивали потпуни мир, то старешинство над одредом прими за вријеме Бота, као други члан народног савјета. Нови заповједник захтјевао је најстрожију дисциплину и безусловно испуњавање својих дужности. Његов одред бјеше јужни дио војске, која бјеше опејела Ледисмит. И тако је Боти допала доста самостална улога и њему пође за руком, да одма у почетку покаже своју иницијативу и да тако учврсти позиције, што их је заузимао његов одред, да би овај могао одолети навали војске тадашњег енглеског главног заповједника, Булера, који бјеше пошао, да опрости Ледисмит од опсаде. При том Бота показа необичну способност у тактици и окретности. Он је сам руководио све саперне работе. Под његовим надзором су грађани копали шанчеве, правили насипе и грудобране, маскирајући положаје дрвешних и бубунових. — Међу тим генерал Жубер, јунак у рату од 1881 године та које оболи. И тада пресједник Кригер постави Боту за главног заповједника цјелокупне војске која бјеше под Тугелом. На овом опасном и одговорном положају, Бота мајсторски расподијели војску, што бјеше под његовим заповједништвом, да му ни на једној тачци није требало подкрепљења. Млади вођа је сазнао за енглески план и за времена је удељено све познатије, на које ће ударити Инглези, да би пробили убојну линију Бура. Сва слава од победа код Тугеле и околини, припада у свему Боти. Но Луј Бота не обзирати се на своје досадашње многобројне успјехе, он сам није тежио, да се ослободи старешинства Жуберова, с којим се није у свему слагао, али је пак тачно вршио све његове заповијести. Жубер умре 27 марта 1900 г. и на самртном одру савјетовао је Кригеру, да Боту постави за главног заповједника и тек од тога часа поче Бота да ради са свим самостално. Бота је примио главно заповједништво у најопаснијем часу. Лорд Роберте већ бјеше дошао на бојно поље, те издао прву своју прокламацију, због које Бури гомилама стадоше враћати се својим кућама. Али Бота није то трпио и предузе против тога најстрожије мјере. Он пошље патролу од јоханесбургске полиције у онај крај, гдје су већ били Инглези и нареди, да се сваки издајник ухвати и стријеља без суда. И та драконска мјера бјеше испуњена и силно је утицала на људе, који су се колебао а који су видјели, да се Ботина власт простире и на крајеве, које је већ заузео непријатељ.

Кад је, при наступу Инглеза, транзвалска управа напустила Преторију, становништво стаде да се буну и граби државна добра, али кад то дозна Бота, он намах дође у Преторију и поврати ред и затим се врати војци, гдје је његово присуство било неопходно потребно. На дан, кад су Инглези заузели Преторију (5 јунија 1900 г.), Бота нареди, да се ухапсе три највиђенија грађанина, који су осуђени са издајством, али његова наредба не би извршена, јер Инглези узеше издајнике под своју заштиту.

Бота бјеше најмлађи од бурских војсковођа, али зато ипак бјеху сви погледи урнути на њега и он је држао даљу суд-

бину своје отаџбине у својим рукама. Он је човек интелигентан и углачан. Он бјеше примио све манире јевропског отмијеног свијета, говори и пише на холандском језику без погрешке и чини утисак на човека, с разноврсним и опширним образовањем. Његов неуморан рад, редак војни дар и беспрекоран морал улива у Буре дубоко уважење. Ботина ријеч је за њих закон, и они су готови да иду за њим и у ватру и у воду. У војној сфери Бота се може назвати човеком „највеће војне“, како веде Французи т. ј. човек опширних и правилних војних предузећа. Ни један од бурских војсковођа не умије тако вјешто изабрати и удесити положај и користити се слабошћу непријатељева. Девет и Делареј воде необично вјешто партијску војну. Бота их далеко превазилази у борби, гдје се показао као веома вјешт стратег, који умије да се користи свима условима мјесно сти. Слично Жуберу, Бота не рескира своје војнике, да би одржао побједу пошто по то. И његови хумани поступци изазивају у потчињених му људи необично повјерење према њему. Но и ако Бота у многоме иде стопам Жуберовим, он га ипак превазилази далеко својим даровима и карактером. Бота је раван Жуберу по карактеру и смјелости, али има над њим преимућство, што не пада у очајање при првој неудаћи, у осталом то се објашњава младошћу Ботином. Он је необично упоран у тежњама за својим циљевима, и веома је вјероватно, да ће се он борити, док не падне и посљедњи Бур.

Нестало је покољење бурских војсковођа и војника, што је године 1881 бранило своју слободу и независност Трансвала Жубер умре, генерал Кон паде код Еландемага (21 октобра 1899), Кронје допаде роштва, тако исто Оливијер, али млађи као Бота, Девет, Видуен, Делареј и др показали су се као достојни прејемници старих традиција, а у многоме показаше се, као проишавици, смјелости и одлучности од бораца из 1881 године.

Но Бота није само славан као војсковођа и стратег, но и као грађанин, који има велике способности за управљање. У народном савјету обратио бјеше на се општу пажњу, као говорник и човек необично бистра ума, који се не заноси својим сопственим красноречијем, но говори стварно у сваком погледу. Посље избора свог за члана народног савјета — вишег законодавног уређења — он на бразо стаде ријешавати и најзаплетенија државна питања. По свом начелу, Бота припада странци младих проресета и бјеше неко вријеме ватрен заступник либералне политике вице-президента републике Шалк Бургера, који бјеше у завади са Кригером. Но у осталом, Бота не бјеше сљепа његова присталица и није ћерао начелну опозицију против Кригера. Он је свагда подржавао оне његове мјере, које су му се чиниле рационалним, а устајао је веома одлучно против онога, с чим се није слагао. Кад је Бота устао у парламенту против владине политике, његова политика бјеше строга и оштра, али се он никад не огријешо о парламентарни ред. Посље сваког громогупателног говора, Бота је мирно разговарао са својим политичким противницима, не показујући ни најмањег узбуђења. Иначе је Бота веома поштен, услужан и љубазан у животу. Он је од оне врсте људи, који изазивају према себи не само уважење, но и искрену и топлу љубав.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

СОФИЈА, 8 јула. — Сарафов и Стојанов оптужени су као саучесници у убиству Фитовског, а Квачев и Тролев као саучесници у убиству Михајлева.

ЦАРИГРАД, 10 јула. — Давас је закључен трговински уговор са Србијом.

ПАРИЗ 10 јула. — Резултат избора генералних вијећа: 557 републиканских, 447 радикалних, 33 социјалистичких, 54 ралираних, 29 националистичких, 209 конзервативних, 85 ужих избора, 10 избора непознатих.

ПРИКЕНАУ, 11 јула. — Њаз бугарски је посетио Војводу и Војвоукињу Шлезвигхолштајн.

НАПУЉ, 11 јула. — Криспи болује од слабости срца. Трају нервни феномени. Иде мало на боље.

КОПЕНАГЕН, 11 јула. — Краљ е одобрио нов списак министара љевичара. Дункер пресједник и пно-страних дјела.

ПЕТРОГРАД, 11 јула. — Цар је посетио пруског Принца Адал-

берта на броду „Шарлоти“ и дао му је орден св. Андрије.

СОФИЈА, 11 јула. — Митрополит Климент умро.

БЕЧ, 12 јула. — Принцеса Хохенберг, супруга Арцидуке Франца Фердинанда, родила је шкерку.

Англо-бурски рат.

ПРЕТОРИЈА, 9 јула. — Госпођа Кригеровица умрла од запаљења плућа послје три дана болести.

ЛОНДОН, 11 јула. — „Делињус“ дознаје да се воде преговори у Лондону о миру у јужној Африци.

МИДЕЛБУРГ, 12 јула. — У капској колонији Инглези су изновали бурски стан и заробили 10 Бура.

Куга.

БУКАРЕШТ, 8 јула. — Санитарни савјет наредио је кwarantину за 5 дана за доласке из Смирне. У Костанци је заустављен параброд, који долази из Смирне.

ЦАРИГРАД, 8 јула. — Санитарни савјет наредио је 5 дана кwarantину за доласке из Египта.

ПЛИМУТ, 10 јула. — Брод из Сиднеја дошао је са два морнара болесна симптомима куге, и преносени су у лазарет.

ЊУЈОРК, 12 јула. — Параброд из Калкуте долазећи стигао је овдје са болеснима од куге. Узете су строге мјере.

Велики Њаз Александар Михајловић.

ЦАРИГРАД, 8 јула. — Велики Њаз Александар Михајловић стигао је у Бујуклиман на Црном Мору, поздрављен од министра мрнарнице Форладпаше, великог церемонијера Галибеја и Зиновјева, уз грмљаву топова. Послије подна је пошао у Иллиз, гдје га је Султан примио. Велики Њаз ће становати у руском посланству на Бујукдере.

ЦАРИГРАД, 9 јула. — У част Великога Њаза био је гала дине у Иллизу. Султан је дао Великом Њазу орден Имтијаза.

ЦАРИГРАД, 10 јула. — Велики Њаз у пратњи Зиновјева био је примљен од Султана на опроштајну аудјенцију.

ЦАРИГРАД, 11 јула. — Велики Њаз синоћ отпутовао на „Ростиславу“.

ОБЈАВА

Њажевско Мин. Иностранних Дјела изволило је доставити Гл. Управи Пошта и Телеграфа изјесну количину дописних карата са ликом Њ.Њ. Кр. Височанства, пошљку г. Бар. кап. Сеслер.

Пошто је приход истих намијењен као прилог подизању Умоболног Дома, то Гл. Управа Пошта и Телеграфа у овоме случају чини изузетак, односно пуштања у промет дописница приватне израде.

Цетиње, 28 Јуна 1901.

Гл. Управа Пошта и Телеграфа.

ОБЈАВА

На основу ријешења Њ. Министарства Правде од 27. Јуна 1901 год број 1181. Управа Централ. Каз. Завода у Подгорици јавља, да ће на дан 22. Јула тек године држати јавну лицитацију осуђеничке хране и то за годину дана, т. ј. од 1. Августа ове до закључно 31. Јула идуће 1902 г.

Овим се, дакле, о наведеном доставља трговцима и подизмачима с тим, да сви они, који би вољни били лицитирати, речевога дана буду присутни тачно у 8 часова прије подне у канцеларији ове Управе, гдје ће се и лицитација држати.

Подизмач коме се речена лицитација уступи, дужан је положити кауцију од 100 наполеона, било у готовом повцу, било у сигурној по-

кретној или непокретној залози или у сигурном јемству.

Ближа обавјештења могу се сазнати у Управној канцеларији.

Број 193.

Подгорица, 3 Јула 1901 г.

Из канцеларије
Управе цен. каз. завода.

ОБЈАВА

Кућа двокатница са четирима собама, два магацина, великом тезом и банком у Катунској улици Број 24. даје се под годишњу аренду.

Цетиње. П. Р.
Р. 25 Бр. 80 2—3

Моју гостионицу на Немањиној риви из куће г. В. Тиновског премјестио сам у кућу г. бригадира Јова Мартиновића, и под именом

„ХОТЕЛ БАЛША“

снабдио и уредио на најбољи начин, — о чему извјештавам моје поштоване муштерије.

Подгорица, 1 јула 1901 г.

Зако Р. Рогошић

гостионичар.

Р. 44 Бр. 1 2—3

НА ЗНАЊЕ

поштованим путницима, да сам отворио гостионичарску радњу под именом

ХОТЕЛ ОБИЛИТ

на Немањиној Риви број 7. Хотел је првог реда, с лијеписним намјештајем, добром кухињом, добрим пићем, уредном и тачном послугом. Цијена умјерена. За многобројну посету моли

Подгорица. Саво Рогошић.
Р. 42 Бр. 2 2—3

ОБЈАВА

Продајем својевољно моју кућу постојећу на Цетиње, у Катунској улици, број 40. Ко би је желио купити, нека се пријави потписатоме.

Иво М. Мартиновић.

Р. 25 Бр. 4 1—2

ОБЈАВА

5 јула ове године ухваћен је овдје 1 кол конца на клупка међу робом која је одила за Управу Стојеће Војске. Оно се сматра да је неко хтио овиме начином конач унијети без наплате држ. таксе. За оправдање овим се тражи власник да се пријави од данас за 1 мјесец. Посље овога дана сматраће се чисто као криумчарење и с робом ће се поступити по закону.

Дј. број 129. П. 326

Цетиње, 10 јула 1901.

Упр. царипарнице Цетиње.

Р. 79 Бр. 5 1—1

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Приликом смрти моје незаборављене супруге

МАШЕ

која се послје кратког боловања пресели у вјечност 26 прошлог мјесеца у 9 сати послје подне у 24 години живота. — Смаграм за дужност изјавити овим путем најдубљу захвалност свима онима, који ми у тој жалости пружили ма какве помоћи и утјехе.

Хвала г. д-ру Банку, који се трудио, да милу покојницу из чељустисмрти отме. Хвала свештенству, чиновништву војном и грађанском, госпођама и господи, учитељима и ђацима — који многобројним присуством до гроба испратили милу покојницу, дајући ми саучешћем искренога доказа правог пријатељства.

Хвала нека је свој оној господи, која ми телеграфично, писмено, или усмено јавили своје саучешће.

Подгорица, 8 Јула 1901.

Ожалошћени:

Супруг: Симо Вукчевић;
дјeca: Димитрије и Марица.

Р. 107 Бр. 6 1—1